

اجازات

اجازات علامه حلی

علامه حسن بن یوسف بن مطهر حلی (۷۲۶ق)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتابل جامع علوم انسانی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتابل جامع علوم انسانی

اجازات علامه حلی

علامه حسن بن یوسف بن مطهر حلی (۷۲۶ق)

تحقيق: سید جعفر حسینی اشکوری

درآمد

بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين، والصلوة والسلام
على محمد وآلـه الطيبين الطاهرين، واللـعنة الدائمة على أعدائهم
أجمعين، من الآن إلى قيام يوم الدين

مرحوم علامه حسن بن یوسف بن مطهر حلی (م ۷۲۶ق)، یکی از
علمای برجسته مذهب تشیع است که دارای ابعاد شخصیتی بسیاری
است که هر یک از آنها جای بسی گفتگو دارد که از جمله آنها می توان
به: مبانی فقهی و اصولی وی، تأثیرگذاری نظریاتش، پژوهش
شاگردان بسیار در عراق، ایران و مدرسه سیار وی، تأثیرات کلامی و
اعتقادی وی بر دربار مغول، ثبیت مذهب تشیع و سفرهای فراوان به
اقصی نقاط اشاره کرد.

از طرف دیگر، تألیفات بسیار وی در فقه، اصول، کلام و عقاید،
رجال، حدیث، فلسفه، و شروح و حواشی او بر دیگر کتب، و آرای
علمی وی، باعث شده که تازمان حاضر، اقوال و نظریات او، در
محافل علمی، مطرح باشد.

گوشه هایی از زندگانی و شرح حال علمی علامه حلی در بسیاری از

کتب، مذکور است و برخی از دانشمندان را بر آن داشته تا کتب مستقلی درباره زندگی و اندیشه وی بنگارند که از آن جمله می‌توان به مکتبه العلامه العلي و اندیشه‌های کلامی علامه حلی اشاره نمود، که اختصار این نوشتار و وجود منابع مختلف، ما را از پرداختن به شرح حال او مستغنى ساخته است.

یکی از مسائل بسیار مهم در زندگانی علامه حلی، پرورش شاگردان فراوان توسط اوست که نام برخی از آنها در کتب تراجم و رجال، مسطور است و مرحوم علامه، به بعضی از آنان اجازاتی داده است که این اجازات، در شناخت اجازه گیرندگان و آشنایی با مسیر سفرهای وی و شاگردانی که در شهرهای مختلف نزد وی تلمذ نموده‌اند، حائز اهمیت بسیار است.

در این مختصر بر آنیم تامون اجازاتی را که علامه حلی به شاگردان خود داده و ما بدانها دسترس پیدا کرده‌ایم، ذکر کرده و به مصادر آنها اشارتی کنیم، تاراهنمای پژوهندگان باشد.

این اجازات بر دو دسته‌اند:

- ۱- اجازاتی که در آنها به متن اجازه و خط علامه دست یافته‌ایم.
- ۲- اجازاتی که متن آنها در کتب تراجم، ذیل شرح حال بعضی از شاگردان علامه آمده است.

در مورد اول، ذیل هر اجازه، مکان وجود آن و نسخه اجازه داده شده بر آن را مذکور شده‌ایم، و در مورد دوم، به نام مصدر یا مصادری که متن اجازه از آن نقل شده است، پرداخته‌ایم.

تذکر این نکته بایسته است که چون برخی از نسخ، در پستی و بلندی زمان و مرور ایام سخت و حوادث فراوان تاریخی، دچار آسیب‌های فراوان شده‌اند، برخی از کلمات آنها ناخوانا شده بود که به جای آنها نقطه‌چین گذاشته شده است.

در پایان، شایان ذکر است که اجازات فرزند علامه حلی، فخرالمحققین محمد بن حسن بن یوسف بن مطهر (م ۷۷۲ق) نیز جمع آوری شده است که - إن شاء الله - در یکی از شماره‌های آیینده میراث حدیث شیعه در دسترس محققان گرامی قرار خواهد گرفت. و الله الحمد أولاً و آخرأ و ظاهراً وباطناً.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(۱)

ابراهیم بن حسین بن علی آملی، تقی الدین
نسخه‌ای از پیشاد الأذهان را نزد علامه خوانده و وی اجازه‌ای در محرم سال ۷۰۹
برای او نگاشته است.^۱

[۱]

قرأ هذا الكتاب الموسوم بـ『پیشاد الأذهان』 إلى أحكام الإيمان في الفقه الشیعی العالم
الفاضل الزاهد الورع أفضل المتأخرین «تقی الدین ابراهیم بن الحسین الاملی»^۲ ادما
الله تعالیٰ أيامه و مزیده، حفظه و مزیده، قراءة بحث وإتقان، وسائل في أثناء قراءته و تضاعيف
مباحثته عمماً أشكل عليه في فقه الكتاب، فبيّنت له ذلك بياناً واضحاً.
وأجزت له روایة هذا الكتاب و غيره من مصنفاتي و روایاتي وإجازاتي و جميع
كتب أصحابنا المتقدمین - رضوان الله عليهم أجمعین - على الشروط المعتبرة في
الإجازة.

وكتب «الحسن بن يوسف بن المطهر» في محرم سنة تسعة وسبعينه حاماً
مصلیاً.^۳

(۲)

احمد بن ابی عبد الله بلکوبن ابی طالب بن علی آوی، ابوالفتوح

۱. طبقات اعلام الشیعه قرن ۸، ص ۲؛ الذریعة، ج ۱، ص ۱۷۵ و ۱۷۶، ش ۸۹۸؛ اندیشه‌های کلامی علامه حلی،
ص ۷۵، ش ۴.

۲. طبقات اعلام الشیعه: العاملی.

۳. ریاض العلماء، ج ۱، ص ۱۳ و ۱۴؛ طبقات اعلام الشیعه قرن ۸، ص ۲.

نسخه‌ای از مبادی الوصود را به خط خود نگاشته و در ۲۱ رمضان ۷۰۳ از آن فارغ شده و مرحوم علامه حلی اجازه‌ای در رجب ۷۰۵ برای او نگاشته است.^۱

[۲]

قرأ على هذا الكتاب الشيخ الأجل الأوحد الفقيه الكبير العالم المحقق المدقق، ملك العلماء، قدوة الفضلاء، رئيس الأصحاب، مفخر الأئمة، جمال الملة والحق والدين نجم الإسلام والمسلمين «أبوالفتوح أحمد بن الشيخ الأجل المغفور السعيد المرحوم أبي عبد الله بلکو بن أبي طالب بن علي الآبی» أدام الله أيامه.

وقد أجزت له رواية هذا الكتاب وغيره من مصنفاتي وروایاتی لمن شاء وأحب، وكتب «حسن بن يوسف بن المطهر» مصنف الكتاب في شهر رجب من سنة خمس وسبعينة حامداً مصلياً.^۲

(۳)

حسن بن بهاء الدين محمد بن أبي المجد سرابشوي ، فخرالدين^۳
بعضی از تألیفات علامه حلی را نزد وی خوانده و اجازاتی بدین قرار دریافت کرده:

- ۱- کتاب خلاصة الأنوار که علامه اجازه‌ای در پایان قسم اول در سلغ جمادی الأولی ۷۱۵ به او داده است.^۴
- ۲- نسخه‌ای از کتاب مختلف الشیعه که علامه اجازه‌ای به سال ۷۰۲ برای او نگاشته

۱. طبقات أعلام الشيعة قرن ۸، ص ۵؛ مكتبة العلامة الحلي، ص ۱۶۹؛ الذريعة، ج ۱، ص ۱۷۶، ش ۸۹۸؛
الذیشـهـهـای کلامی علامه حلی، ص ۷۶.

۲. فهرست نسخ خطی کتاب خانة آیة الله مرعشی، ج ۱، ص ۱۹، ش ۴.

۳. در بعضی مصادر لقب وی سراج الدین آمده (مکتبة العلامة الحلي، ص ۱۱۸) ودر میراث شهاب فامیلی وی به عنوان «البعوشی» و در مکتبة العلامة الحلي، ص ۱۱۸ به عنوان «الیوسفی» معروفی شده است؛ ولی ظاهراً همان مترجم له است.

۴. طبقات أعلام الشيعة قرن ۸، ص ۴۹؛ الذريعة، ج ۱، ص ۱۷۷، ش ۹۰۰؛ انذیشـهـهـای کلامی علامه حلی،
ص ۷۴۷ و ۷۶؛ مکتبة العلامة الحلي، ص ۱۱۸.

است که اجازة حاضر است.^۱

[۳]

قرأ على الشيخ الأجل الأوحد العالم الفقيه الفاضل الكبير الزاهد الورع... لسان المتقدمين رئيس الأصحاب «فخر الملة والحق والدين الحسن بن الصاحب الصدر... السعيد بهاء الدين محمد بن أبي المجد اليوسفي أدام الله إفضاله... بعض هذا الكتاب... وغيره من مصنفاتي وروایاتي وإجازاتي وجميع ما أجزي لي روایته عنه... المشترط في الإجازة فهو أهل لذلك، وفقه الله تعالى لكل خير، ودفع عنه كل شر بمنه وكرمه... وكتب العبد الفقير إلى الله تعالى «حسن بن يوسف بن المطهر الحلي» مصنف الكتاب سنة ثلاثة وسبعينه حامداً مصلياً مستغراً.^۲

(۴)

حسین بن ابراهیم بن یحیی استرآبادی، عزالدین

نسخه‌ای از شرائع الإسلام به خط محمد بن حسین بن علی بن قاسم رینی سورخ
۹۹ عق نزدی بوده و آن را نزد ابراهیم بن علوان حلی و علامه حلی خوانده و شخص
اول اجازه‌ای در ربیع الأول ۷۰۸ و علامه حلی اجازه‌ای در ۲۸ صفر ۷۰۸ به وی
داده‌اند.^۳

[۴]

قرأ على الشيخ العالم الفقيه الفاضل الكبير الزاهد الورع المحقق المدقق...
العلماء عز الملة والدين «حسین بن ابراهیم بن یحیی الإسترآبادی» أدام الله توفيقه
وتسدیده وأجزل من كل.. حظه ومزیده، كتاب شرائع الإسلام في مسائل العلال والحرام من

۱. اصل این نسخه در کتاب خانه فخرالدین نصیری بوده که به تازگی به کتاب خانه آیة الله مرعشی انتقال یافته است.

۲. مکتبة العلامة الحلبي، ص ۱۷۴ و ۱۷۵.

۳. طبقات أعلام الشيعة قرن ۸، ص ۳ و ۵۴ و ۵۵؛ الذريعة، ج ۱، ص ۱۷۷، ش ۹۰۲؛ اندیشه‌های کلامی علامه حلی، ص ۷۷.

قرأعلى الشيخ العالم العفيف الفاضل الكبير الراشد الموعظ المحقق
المدقق العلامة عز الدين حسين بن ابرهيم
بن حمبي الاستاذ ابادى ادام الله توفيقه وسديره واجزل
من كل حظر ومربيه كتاب شرائع الإسلام في مسائل
الحلال والحرام من مصنفات شيخنا العالم الأعظم السعيد
بنجم الدين الحنفی عجفر بن الحسن بن سعيد تدرس الله عليه
وهو من فضليه قرآن محمد به وقد أجزي شله رواية هذه الكتاب
وغيره من مصنفات الشيخ السعيد بنجم الدين مصنف رحمة الله عنه
عز المصنف وكذا أجزت له رواية جميع كتب أصحابنا قدس الله روحهم
بالطرق المتقدمة إليهم وفقهم الله تعالى للخيرات وكتب حسن بن
يوسف بن المطر في مائة من عشرين صحفة سنة ثمان وسبعين
والحمد لله وحده وصلى الله على سيدنا محمد النبي والمه الطاغي
هذه بورقة خط العلام قدس الله روحه الذي نسبها للتراث من رسالته
العلقى في مائة من حجر الكتاب وأسأل المخدر الذي على الكتاب
ما ينفعه خطير ليس بسر و قد كتب على الصخر التي تبعها الصخرة الأولى من منحة
كتاب المطراني و ما ينفعه فتح الكتاب سنة تسع و سبعين و ستمائة
و صورة خط الكائن في آخره هكذا بحسب ما ينبع من اللعن فرغت

مصنفات شیخنا العالم الأعظم السعید «نجم الدین أبي القاسم جعفر بن الحسن بن سعید» قدس الله روحه ونور ضریحه، قراءة مهدبة.

وقد أجزت له روایة هذا الكتاب وغيره من مصنفات الشیخ السعید نجم الدین مصنفه ^{لله علی} عن المصنف، وكذا أجزت له روایة جميع کتب أصحابنا - قدس الله أرواحهم - بالطرق المتصلة متنی إليهم، وفقه الله تعالى للخيرات.

وکتب «حسن بن یوسف بن المطھر» فی ثامن عشرین صفر سنۃ ثمان وسبعمائة، والحمد لله وحده، وصلی الله علی سیدنا محمد النبی وآلہ الطاھرین.^۱

(۵)

حسین بن محمد بن علی علوی حسینی طوسی، شرف الدین
نسخه‌ای از بیشاد الذهاب را نزد علامه حلی خوانده و وی اجازه‌ای در سلخ ذی
حجه ۷۰۴ برای وی نگاشته است.^۲

[۵]

قرأ هذا الكتاب السيد الأجل الأوحد العالم الفقيه الفاضل الحسيني النسيب مفخر السادة والآشراف زين آل عبد مناف شرف الملأ والحق والدين «حسین بن محمد بن علی العلوی الحسینی» يديم الله تعالى إفضاله، وسأل في أثناء قراءته وتضاعيف مباحثته عما استظرفته فيه من فئة^۳ الكتاب، فيبيّن له ذلك بياناً شافياً، وأشارت إلى الخلاف الواقع بين أصحابنا الماضين رضوان الله عليهم أجمعين.

وقد أجزت له روایة هذا الكتاب وغيره من مصنفاتي ورواياتي لمن شاء وأحب، على الشروط المعتبرة في الإجازة فهو أهل لذلك.

وکتب العبد المفتقر إلى الله تعالى «حسن بن یوسف بن المطھر الحلی» مصنف

۱. طبقات أعلام الشيعة قرن ۸، ج ۲، ص ۵۵ و ۵۶ و ۱۸۷.

۲. طبقات أعلام الشيعة قرن ۸، ص ۵۸؛ الدررية، ج ۱، ۱۷۷، الندباء کلام علامه حلی، ص ۴۶ و ۷۶.

۳. طبقات أعلام الشيعة: عما أشكل عليه فيه من فقه الكتاب.

الكتاب، حامداً مصلياً مستغفراً، في سلخ ذي الحجة سنة أربع وسبعينة.^۱
 (۶)

على بن اسماعيل بن ابراهيم بن فتوح غروي، زين الدين
 نسخه‌ای از کتاب إرشاد الأهان را در ۱۱ ربیع ۷۰۱ نگاشته و آن را نزد مؤلف
 خوانده و وی اجازه‌ای به او در ۱۲ ربیع همان سال داده است.^۲

[۶]

قرأ هذا الكتاب الشيخ الأجل الأوحد العالم الفقيه الفاضل الصالح «زين الدين علي بن الشيخ الصالح إسماعيل بن إبراهيم بن فتوح المجاور للمشهد الشريف الغروي».^۳

(۷)

على بن محمد بن رشيد آوى، خواجہ رشید الدین
 در ربیع سال ۷۰۵ علامه اجازه‌ای بر روی نسخه‌ای از رسالت العساکر خواجہ
 نصیر الدین طوسی برای او صادر کرده است.^۴

[۷]

قرأ هذا الكتاب الشيخ الأجل الأوحد الفقيه الكبير العالم الفاضل الزاهد الورع العلامة أفضل المتأخرین لسان المتقدمین المحقق المدقق مفتر الأفضل «خواجہ رشید الملة والحق والدين علي بن محمد الرشید الأوى» أدام الله أيامه، وأحسن

۱. طبقات أعلام الشيعة قرن ۸، ص ۵۸؛ فهرست نسخ خطط كتاب خانة مجلس شورى‌الإسلامي، ج ۱۴،
 ص ۱۷۰، ش ۴۹۴.

۲. الدرية، ج ۱، ص ۱۷۷، ش ۹۰۴ فهرست كتاب خانة آستان قدس رضوی، ج ۲، ص ۵، ش ۲۲۲۲؛ مکتبة
 العلامة الحلي، ص ۳۴ و ۳۵؛ اندیشه‌های کلامی علامه حلی، ص ۶۴ و ۷۵.

۳. فهرست كتاب خانة آستان قدس رضوی، ج ۲، ص ۵، ش ۲۲۲۲.

۴. طبقات أعلام الشيعة قرن ۸، ص ۱۴۷؛ رياض العلماء، ج ۴، ص ۲۰۶-۲۰۷؛ اندیشه‌های کلامی علامه حلی،
 ص ۶۴ و ۶۷.

تأثییده، وأجزل من کل عارفة حظه و مزیده، وبُلغه الله تعالى آماله، وختم بالصالحات
أعماله، قراءة مهذبة تشهد بفضله وعلمه، وتدلّ على کماله ونبله.

وقد أجزت له رواية هذا الكتاب وغيره من مصنفات المولى الأعظم السعید
خواجه نصیر الملّة والحق والدین قدس الله روحه، عنی عنه لمن شاء وأحب.

وكتب «حسن بن یوسف بن المطھر الحلّی» فی شهر ربیع المبارک سنة خمس

وسبعمائة حامداً مصلیاً.^۱

(۸)

محمد بن ابی طالب بن حاج محمد آوی، شمس الدین

نسخه‌ای از کتاب مختلف الشیعة را به سال ۷۰۴ نگاشته است.^۲

و نیز نسخه‌ای از مراصد التدقیق و مقاصد التحقیق را نزد علامه خوانده و وی اجازه‌ای
در جمادی الآخره ۷۱۰ برای او در سلطانیه نگاشته است.^۳

و همچنین نسخه‌ای از کتاب نیع المستویین را در ذی حجه ۷۰۲ در بغداد نگاشته
و آن را نزد مؤلف خوانده و علامه اجازه‌ای در رجب ۷۰۵ به او داده است.^۴

[۸]

قرأ على هذا الكتاب الأجل الأوحد العالم الفقيه الفاضل الكبير العلامة المحقق
المدقق، أفضل العلماء «شمس الدين محمد بن أبي طالب الأولي» أدام الله إفضاله وأعز
إقباله، قراءة بحث وإنقاذ... وسأل عن مباحثه المشكلة فيه.

وقد أجزت له رواية هذا الكتاب وغيره عنی، فلیرو ذلك لمن شاء وأحب.

وكتب العبد الفقیر إلى الله تعالى «حسن بن یوسف بن المطھر الحلّی» مصنف

۱. ریاض العلماء، ج ۴، ص ۲۰۵.

۲. فهرست نسخ خطی کتاب خانه مجلس شورای اسلامی، ج ۴، ص ۹۱.

۳. مکتبة العلامة الحلّی، ص ۱۸۵؛ فهرست کتاب خانه مرکزی دانشگاه تهران، ج ۹، ص ۹۳۴ ر ۹۳۵.

۴. فهرست کتاب خانه آستان قدس رضوی، ج ۴، ص ۲۶۸، ش ۹۰۵.

الكتاب في رابع جمادى الأولى سنة عشر وسبعمئة بالسلطانية حماها الله تعالى،
وصلى الله على سيدنا محمد وآله الطاهرين.^١

[٩]

قرأ على هذا الكتاب الشيخ الأجل الأوحد الكبير العالم الفاضل المحقق المدقق
ملك العلماء بلغة الفضلاء رئيس الأصحاب الفقيه «شمس الدين محمد بن أبي طالب
بن الحاج محمد بن الحسن الأوی» أدام الله إفضاله، من أوله إلى آخره، قراءةً مهذبةً
تشهد بفضله، وقد أجزت له رواية هذا الكتاب عني وغيره من مصنفاتي.
وكتب العبد الفقير إلى الله تعالى «حسن بن يوسف بن المطهر» مصنف الكتاب في
الحضررة الشريفة الحائرية - صلوات الله على مشرفها - في مستهل رجب من سنة
خمس وسبعمئة حامداً مصلياً.^٢

(٩)

محمد بن اسحاق حسینی دشتکی، صدرالدین ابو ابراهیم
علامة حلى در پشت نسخه‌ای از قواعد الأحكام اجازه‌ای برای وی در نیمة جمادی
الأولی ٧٢٤ در بغداد نگاشته است.^٣

[١٠]

قرأ على السيد العالم الفقيه الكامل الفاضل الزاهد الورع العلامة أفضل المتأخرین
لسان المتقدمین مولانا ملك الأنمة والفضلاء «صدرالدین محمد أبوابراهیم الدشتکی»
- أدام الله تعالى توفيقه وتسديده وأجزل من كل عارضة خطير... أدام بقاء ورفعته
وأفاض عليه برکاته ورحمته - هذا الكتاب قراءةً مهذبةً مرضيّةً تشهد بفضله، وتدلّ
على نبله، وتعرب عن فطانته، وتبين عن جودة قريحته. وببحث في أثناء قراءته

١. فهرست کتاب خانه مرکزی دانشگاه تهران، ج ٩، ص ٩٣٤ و ٩٣٥، ش ٢٣٠.

٢. فهرست کتاب خانه آستان قدس رضوی، ج ٤، ص ١٤ و ٢٦٦، ش ١٠٦٥؛ رسالۃ الأدب، ج ٤، ص ١٦٨.

٣. طبقات اعلام الشیعة قرن ٨، ص ١٧٨.

وتضاعيف مباحثته عمماً أشكل عليه من فقه الكتاب، فيبنت له ذلك بياناً وافياً، فأخذه أخذ عارف مستبصر.

وقد أجزت له روایة هذا الكتاب وغيره من مصنفاتي وقراءاتي وجميع ما أملأته ورويته وأجيز لی روایته من كتب أصحابنا السابقین رضوان الله عليهم أجمعین، فلیرو ذلك لمن شاء وأحب، محتاطاً لی وله في الروایة، وأنوار لی من الغلط والتحريف والتصحیف.

وكتب العبد الفقیر إلى الله تعالى «حسن بن يوسف بن علي بن المطھر» مصنف الكتاب في منتصف جمادی الأولى سنة أربع وعشرين وسبعين ببغداد، حامداً لله على الأمور، مصلیاً على سید رسله وأنبیائے محمد المصطفی وعترته الأطیبین.^۱

(١٠)

محمد بن محمد رازی بویهی ، قطب الدين
نسخه‌ای از کتاب قواعد الأحكام را به سال ٧١٠ هـ نگاشته و مرحوم علامه اجازه‌ای
در سوم شعبان ٧١٣ هـ او داده است.^٢

[١١]

قرأ على أكثر هذا الكتاب الشيخ العالم^٣ الفقيه الفاضل المحقق المدقق زبدة^٤
العلماء والأفاضل «قطب الملة والدين محمد بن محمد الرازی» أدام الله أيامه، قراءة
بحث وتدقيق وتحریر،^٥ واستبان^٦ عن مشكلاته، واستوضح معظم مشتبهاته، فيبنت

١. طبقات أعلام الشیعہ، قرن ٨، ص ١٧٨؛ فهرست کتاب خانه موزی دانشگاد تهران، ج ٥، ص ١٩٦٩ - ١٩٧٣.
ش ٧٤.

٢. طبقات أعلام الشیعہ قرن ٨، ص ٢٠٠؛ ریاض العلماء، ج ٥، ص ١٦٩.

٣. بحار الأنوار: + الكبير.

٤. بحار الأنوار: ملك.

٥. بحار الأنوار: وتحریر وتدقيق.

٦. بحار الأنوار: وسائل.

له ذلك بياناً شافياً، وقد أجزرت له رواية هذا الكتاب بأجمعه ورواية جميع مصنفاتي ومرورياتي وما أجيزة لي روايته وجميع كتب أصحابنا السابقين - رضوان الله عليهم أجمعين - بالطرق المتصلة مني إليهم، فليرو ذلك لمن شاء وأحب، على الشروط المعتبرة في الإجازة فهو أهل لذلك، أحسن الله عاقبته.

وكتب العبد الفقير إلى الله تعالى «حسن بن يوسف بن المطهر الحلي» المصنف للكتاب في ثالث شعبان المبارك من سنة ثلاثة عشرة وسبعينه بناحية ورامين، والحمد لله وحده، وصلى الله على سيدنا النبي وآلـ الطاهرين.^۱

(۱۱)

محمد بن محمد بن يار^۲

نسخه‌ای از کتاب تحریر الأحكام علامه حلى را در روز ششم ربیع سال ۷۲۳ کتابت نموده و آن را با نسخه اصل مقابله و نزد مؤلف قرائت کرده و مرحوم علامه در پایان قاعدة اول، انهایی برای وی نگاشته است.^۳

[۱۲]

أنهاه - أيده الله - قراءة وبحثاً وفهمًا وضبطاً واستشراحًا، وذلك في مجالس آخرها سادس عشرین جمادی الآخرة سنة أربع وعشرين وسبعينه.
وكتب «حسن بن يوسف بن المطهر الحلي» مصنف الكتاب حامداً مصلباً مستغراً.^۴

۱. المؤذنة البحرين، ص ۱۹۶-۱۹۷؛ الروضة البهية، ص ۱۱۴؛ بحار الأنوار، ج ۱۰۴، ص ۱۴۰.

۲. در فهرست نسخه‌ای خطی کتاب خانه آیة الله مرعشی به شماره ۶۷۳۲ نسخه‌ای از قواعد با همین مشخصات آمده و نام کاتب «محمد بن محمد بن يار» آمده است که ظاهرآ همین مترجم له باشد.
و نیز در کتاب خانه مدرسه آخوند همدان نسخه‌ای از مختلف الشیعة به خط محمد بن محمد بن يار
رازی غزی مجاور حرم شریف غروی آمده که در روز چهارشنبه ۲۴ شوال ۷۳۷ از کتابت آن فارغ شده است.

۳. مکتبة العلامة الحلي، ص ۷۹.

۴. فهرست نسخه‌ای خطی کتاب خانه آیة الله مرعشی، ج ۱۷، ص ۲۸۵، ش ۶۷۳۲.

(۱۲)

مظفر بن منصور مخلص انباری، جمال الدین در آغاز نسخه‌ای از تعبیر الأحكام که از روی نسخه مؤلف نوشته شده است، صورت اجازه علامه حلی به وی آمده است.^۱

[۱۳]

قرأ على الشيخ الأجل الأوحد الفاضل الصالح «جمال الدين مظفر بن منصور المخلص الأنباري» - أحسن الله تأييده وتسديده، وأجزل من كل عارة مزيده - الجزء الأول من كتابي هذا... قراءة مرضية مهذبة تشهد على علمه، وسائل عن المواضع الغامضة له في أثناء قراءته وتصاعيف ما أشكل عليه من فقه الكتاب، فيبيّن له عن الخلاف الواقع بين علمائنا، فأخذ ذلك فاهماً لما يلقى عليه...

وقد أجزت له وأذنت له في روايته عني... في الإجازة فهو أهل لذلك، وكتب «حسن بن المطهر الحلی» في ثامن شهر الله من ستة تسعين وستمائة.^۲

(۱۴)

هارون بن نجم الدين حسن بن على بن محمد طبری، ضیاء الدین نسخه‌ای از کتاب مبادی الأصول علامه حلی را در ۲۱ شعبان ۷۰۰ در حله نگاشته و مرحوم علامه اجازه‌ای در آغاز وانهایی در پایان کتاب در ربيع الأول سال ۷۰۱ برای وی نگاشته است.^۳

و نیز در آغاز و پایان نسخه‌ای از قواعد الأحكام، مرحوم علامه اجازه و انهایی دیگر در رجب ۷۰۱ به وی داده است.^۴

۱. مکتبة العلامة الحلی، ص ۸۵.

۲. فهرست نسخه‌های خطی کتاب خانه آیة الله مرعشی، ج ۴، ص ۳۵۹، ش ۱۰۵۶.

۳. مکتبة العلامة الحلی، ص ۱۶۹.

۴. ریاض العلماء، ج ۵، ص ۲۹۰-۲۹۱؛ طبقات أعلام الشیعه قرن ۸، ص ۲۲۵.

لهم اجعلني من اصحاب الامر والنهي
لهم اجعلني من اصحاب الحق والخير
لهم اجعلني من اصحاب العصافير
لهم اجعلني من اصحاب العصافير

[١٤]

قرأ هذا الكتاب الشيخ العالم الإمام الفاضل الكامل المحقق المدقق ملك العلماء قدوة الفضلاء رئيس المتأخرین لسان المتقدمین «ضياء الملة والحق والدين» هارون بن المولى الإمام العالمة أفضل المتأخرین رئيس الأفاضل عمدة العلماء نجم الملة والدين الحسن بن علي بن محمد الطبری» أدام الله إفضاله وأعز إقباله، قراءة مهدبة تشهد بفضله وتدل على علمه، وبيّنت له المسائل المشكّلة فيه، وأجرت له روایة هذا الكتاب عنی لمن شاء وأحب فهو أهل لذلك.

وكتب «حسن بن يوسف بن مطهر» مصنف الكتاب في أواخر شهر ربيع الأول سنة إحدى وسبعين، حامداً لله تعالى ومصلياً على سيدنا محمد النبي وآل الطاهرين^١.

[١٥]

أنها - أيده الله تعالى - قراءةً وبحثاً واستشراحاً - وفقه الله تعالى لما يرضاه -، وكتب «حسن بن مطهر» في شهر ربيع الأول سنة إحدى وسبعين.

[١٦]

قرأ على المولى الشيخ الإمام العالم الفاضل الكامل العالمة، أفضل المتأخرین لسان المتقدمین الفقيه «ضياء الملة والحق والدين» أبو محمد هارون بن المولى الإمام العالم الفاضل الزاهد العابد الورع شیخ الطائفۃ رکن الإسلام عماد المؤمنین نجم الدين الحسن بن السعید بن الأمیر شمس الدين علي بن الحسن الطبری» - أدام الله إفضاله وأعز إقباله، وختم بالصالحات أعماله، ووفقه لبلغ أقصى نهايات الكمال^٢، ورزقه الترقی إلى أعلى ذری الجلال - هذا الكتاب من أوله إلى آخره، قراءة مهدبة مرضية

١. فهرست نسخه‌های خطی کتاب خانه آیة الله مرعشی، ج ۱، ص ۶۱، ش ۴۹؛ مکتبة العلامۃ العلی، ص ۱۶۹.

٢. طبقات اعلام الشیعۃ: أقصى النهايات.

تشهد بكمال فطنته، وتعرب عن جودة قريحته، وسائل في أثناء القراءة وتضاعيف المباحثة عن معضلات هذا الكتاب ومشكلاته، وبحث عن دقائقه وشبهاته، وأنعم^۱ النظر في أصوله، وبالغ الاجتهاد في تحصيل فروعه، ودخل ببحث هذا الكتاب تحت المجتهدین، واندرج في زمرة الفقهاء الفاضلين الذين جعلهم الله تعالى قدوة الصالحين وورثة الأنبياء المرسلين صلوات الله عليهم أجمعین.

وقد أجزت له رواية هذا الكتاب وغيره من مصنفاتي في سائر العلوم العقلية والنقلية عنی، وكتب العبد الفقير إلى الله تعالى «الحسن بن يوسف بن المظہر» مصنف الكتاب في سبع عشر رجب المبارك سنة إحدى وسبعينه. والحمد لله وحده، وصلی الله على سیدنا محمد وآلہ الطاهرين.^۲

[۱۷]

أنهاء - أیده الله تعالى - قراءة وبحثاً وفهمأً واستشراحاً، وذلك في مجالس آخرها السادس عشر شهر رجب المبارك من سنة إحدى وسبعينه، وكتب «حسن بن مظہر» حامداً مصلیاً مستغمراً.

(۱۴)

یوسف بن ناصر بن محمد بن حماد حسینی ، جمال الدین
نسخه‌ای از خلاصه الأحوال را نزد علامه خوانده و وی اجازه‌ای در ۱۱ ذی قعدة ۷۲۳
در نجف اشرف به او داده است.

[۱۸]

قرأ على السيد الكبير الحبيب النسيب المعظم الزاهد الورع سيد الأشراف مفخر آل عبد مناف «جمال الدين يوسف بن ناصر بن محمد بن حماد الحسيني» - أعاده الله

۱. طبقات أعلام الشيعة: أمعن.

۲. رياض العلماء، ج ۵، ص ۲۹۰ - ۲۹۱؛ طبقات أعلام الشيعة قرن ۸، ص ۲۲۵؛ النبیشة‌های کلامی علامه حلی، ص ۴۷.

بركته، وأدام أيامه، وغضد ببقائه - هذا الكتاب من أوله إلى آخره قراءة مرضية مهدبة، وسأل عن المواضع التي يحتاج إلى تحقيقها فأجبته، فأخذ ذلك أخذ محقق مدقق، وقد أجزت له رواية هذا الكتاب وغيره من مصنفاتي في العلوم العقلية والنقلية وجميع كتب أصحابنا المتقدمين - رضوان الله عليهم أجمعين - بالطرق المتصلة مني إليهم، فليرو ذلك محظطًا لي وله، أحسن الله إليه وأفاض نعمه عليه.

وكتب العبد الفقير إلى الله تعالى «حسن بن يوسف بن المظفر الحلي» في حادي عشر ذي القعدة من سنة ثلاثة وعشرين وسبعينه بالحضورة الشريفة الغروية صلوات الله على مشرفها والسلام.^١

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرکال جامع علوم انسانی

^١ صورت اجازه در نسخه شماره ٦٦٠٦ کتاب خانه آیة الله مرعشی و نیز در پایان قسم دوم خلاصه الاقوال مرکز احیاء میراث (ش ۳۲۸۹) به نقل از نسخه اصل آمده است.